

Coronastöden har präglats av tidsnöd – i höst måste de förändras

Dagens Nyheter den 28 juli 2020

Coronakrisen har lett till finanspolitiska åtgärder som saknar motstycke. Till skillnad från under normala lågkonjunkturer har huvudinriktningen inte varit att hålla uppe efterfrågan utan att ge direkta inkomststöd till både företag och hushåll. Staten har fått axla rollen som försäkringsgivare – i gigantisk skala.

Under sommaren har nedsättningarna av de sociala avgifterna löpt ut. Flertalet andra insatser fortsätter. Det gäller inte minst stödet till korttidspermittering, det stöd som verkar bli dyrast. Från sista juli minskar dock den maximala omfattningen från 80 till 60 procent av ordinarie arbetstid.

Under tidig höst måste beslut fattas om stöden framöver. Det kommer att ske under stor osäkerhet eftersom den ekonomiska utvecklingen beror på smittspridningen både hos oss och internationellt. Förhoppningsvis är Sverige nu igenom den mest akuta krisfasen. Men en mer definitiv ekonomisk omstart dröjer förmodligen. Det troligaste scenariot är en övergångsfas på kanske ett par år då ekonomin, till följd av varierande smittspridning, förblir starkt coronapåverkad. I värsta fall blir en sådan situation mer permanent.

Finanspolitiken måste fortsätta att spela en försäkringsroll. Men om smittspridningen blir mindre än under våren bör insatserna vridas mot mer av efterfrågestöd. Det är också viktigt att politiken bidrar till att rusta ekonomin inför framtiden och till att människor ägnar sig åt meningsfulla aktiviteter även under en övergångsfas.

Det behövs fortsatt stora resurstillskott till vård och omsorg. Men också olika former av investeringsstöd är ändamålsenliga. Det gäller till exempel stöd för att snabbt anpassa arbetsplatser och kommunikationer till krav på social distansering. En övergångsfas då inte minst många utrikes födda kommer att stå utan jobb bör utnyttjas till insatser för att förbättra språkkunskaperna för dem som behöver det. Såväl lågutbildade i allmänhet som många högre utbildade skulle kunna använda tid som permitterade eller arbetslösa till att utveckla sin digitala kompetens. Sådana utbildningslyft förutsätter både en expansion av program och ekonomiska incitament för att delta och uppnå resultat i dem.

Det generösa permitteringsstödet har varit motiverat för att ge inkomstskydd till dem som annars skulle sägas upp och för att bevara samhällsekonomiskt effektiva matchningar mellan företag och arbetskraft i en akut kris som kunde ha startat en nedåtgående ekonomisk spiral. Men samtidigt försvagar stödet drivkrafterna för företag som går dåligt att utveckla sin verksamhet. Om icke livskraftiga företag hålls vid liv, motverkas önskvärd strukturomvandling. Ju längre subventionerna utgår, desto allvarigare blir de negativa effekterna.

En central fråga är vilka långsiktiga effekter pandemin får på efterfrågans sammansättning i form av förskjutning från fysisk till e-handel, mer automatisering, mer arbete hemifrån i stället för på kontor,

fler digitala möten, färre resor och så vidare. Ju större förändringarna blir, desto högre blir de samhällsekonomiska kostnaderna av att subventionera jobb som missgynnas av utvecklingen.

Men även om människor på sikt ska återgå till samma sysselsättning som tidigare, uppstår en stor samhällsekonomisk kostnad om de under en lång övergångsperiod inte ägnar sig åt meningsfulla aktiviteter i form av arbete eller utbildning.

Dessa överväganden motiverar förändringar av politiken:

- Subventionsnivån i permitteringsstödet bör gradvis sänkas ytterligare. Om inte smittspridningen ökar igen bör det ske från årsskiftet, eventuellt redan tidigare.
- De sociala avgifterna kan reduceras under viss tid för korttidspermitterade som återgår i fullt arbete så att det blir mer lönsamt för företagen att låta dem göra det.
- Ett alternativ till att en arbetsgivare korttidspermitterar är att tillfälligt hyra ut arbetskraft till andra företag. En tidsbegränsad uthyrningssubvention kunde uppmuntra till sådan jobbväxling.
- De kollektivavtal om korttidspermitteringar som slutits innehåller inte utbildningsinslag i någon högre grad. Skälet är att avtalen kom till i stor hast. Men nu bör högre krav ställas på antingen att företagen arrangerar utbildning för sina permitterade eller att de senare själva hittar utbildningar.
- Stöden bör över tid förändras så att de kommer expanderande företag och dem som behöver hitta nya jobb till del. Förstärkta anställningsstöd vid nyanställningar, som kan utvidgas till grupper som står närmare arbetsmarknaden än dagens stödberättigade, och rekryteringsstöd till företag som ökar antalet anställda är lämpliga åtgärder.

Vi kan leva med coronastödets statsfinansiella kostnader. Ett större problem är de samhällsekonomiska nyttoförluster som riskerar att uppstå när vi betalar människor för att göra ingenting. Det finns en grundläggande målkonflikt mellan skydd mot inkomstbortfall och incitament för omställning som vi måste förhålla oss till.

Lars Calmfors